

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**

для студентів факультету психології
спеціальності 053 «Психологія»

Київ – 2020

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
протокол № 8 від «27» лютого 2020 року

Укладач:

Рогаль Ніна Іванівна – кандидат психологічних наук, асистент
кафедри соціальної психології.

Рецензенти:

Коваленко Алла Борисівна – доктор психологічних наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, завідувач
кафедри соціальної психології;

Васютинський Вадим Олександрович – доктор психологічних наук,
професор, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,
головний науковий співробітник.

**Методичні рекомендації до написання курсових робіт: навчально-
методична розробка / Уклад. Н. І. Рогаль. Київ : КОМПРИНТ, 2020. 27 с.**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
II. СТРУКТУРА, ЗМІСТ ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	7
III. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	11
IV. ЗАХИСТ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Мета методичних рекомендацій – ознайомити студентів з вимогами, що висуваються до змісту та оформлення курсової роботи, організації плану її виконання, порядку захисту та оцінювання.

Курсова робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження здобувача вищої освіти, яке виконується на проміжному етапі підготовки бакалавра у закладі вищої освіти. Вона дозволяє виявити рівень засвоєння студентом теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю, самостійно здійснювати науково-дослідницьку діяльність на всіх її етапах, починаючи від планування наукового дослідження, організації, підготовки, виконання, узагальнення та до представлення результатів власного наукового дослідження у вигляді самостійної наукової роботи.

Наукова (курслова) робота є логічно завершеною працею, в якій міститься вирішення конкретних завдань, що спрямовані на задоволення чітко визначеної мети в галузі соціальної психології й викладені науково обґрунтовані результати досліджень.

Теми курсових робіт обираються студентами самостійно з урахуванням їх наукових та професійних інтересів, напрямків науково-дослідницької роботи кафедри соціальної психології, актуальних проблем теоретичного та практичного спрямування в межах соціальної психології.

До захисту курсових робіт допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали наукову роботу згідно зі всіма вимогами навчального плану та подали її в установлений термін.

Дані методичні рекомендації встановлюють загальні вимоги до тематики, структури, обсягу й оформлення курсової роботи.

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Згідно із навчальним планом курсова робота на факультеті психології виконується студентом на етапі професійної підготовки на другому та третьому курсах освітнього ступеня «бакалавр».

У процесі виконання курсової роботи студент має отримати уміння та навички:

- самостійного якісного та кількісного опрацювання сучасних інформаційних джерел з обраної проблематики вивчення;
- застосовувати набуті психологічні знання та досвід для розв'язання проблем дослідження;
- знаходити шляхи вирішення дослідницьких завдань, що виникають на різних етапах підготовки курсової роботи;
- правильно та доцільно підбирати і використовувати загальнонаукові методи дослідження;
- формувати репрезентативну вибірку дослідження;
- планування та побудови програми дослідження;
- уміння аналізувати, синтезувати, узагальнювати науковому інформацію;
- робити висновки;
- презентувати результати власних напрацювань.

Програмні результати підготовки курсової роботи згідно із профілем освітньої програми «Психологія» зі спеціальності 053 «Психологія» полягають у наступному:

Програмні результати навчання
ПР. 4. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікативних технологій
ПР.5. Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки
ПР. 6. Самостійно обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методи тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
ПР. 7. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження
ПР. 9. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень

В результаті підготовки курсової роботи студент повинен всебічно вивчити проблему дослідження.

Тематика курсових робіт повинна бути пов'язана із теоретичними та практичними проблемами психології. Вибір теми здійснюється разом із науковим керівником відповідно до тематики наукових досліджень кафедри, наукових інтересів студента та враховувати такі критерії як: актуальність, наукова новизна, практична значущість, наявність дослідницької бази для виконання роботи.

Курсова робота має відповідати **загальним вимогам**, серед яких:

- визначена мета наукового дослідження;
- чітка структура роботи та логічна послідовність викладу матеріалу;
- стислість та точність формулювань;
- повнота висвітлення новизни отриманих результатів;
- валідність дослідницького інструментарію;
- конкретність викладу результатів емпіричної частини;
- доказовість висновків;
- грамотне оформлення.

Студент освітнього ступеня «бакалавр» під час виконання курсової роботи забов'язаний: чітко дотримуватися графіка підготовки курсової роботи; вчасно і старанно виконувати всі завдання наукового керівника; оформлювати курсову роботу відповідно до встановлених вимог; етично реагувати на зауваження наукового керівника; консультуватися із науковим керівником у разі виникнення запитань, що стосуються наукової роботи та показувати проміжні результати напрацювань по темі; своєчасно подати завершений рукопис роботи науковому керівникові для перевірки; з'явитися на захист курсової роботи на кафедру соціальної психології у встановлений термін та під час захисту відповідати на запитання членів кафедри та присутніх.

Студент, який без поважної причини не подав курсову роботу у встановлений термін на кафедру або ж не захистив її, вважається таким, що має академічну неуспішність.

У випадку, якщо студент після обрання теми курсової роботи до початку наступного семестру не виходить на зв'язок із науковим керівником та не представляє йому результати власних напрацювань, науковий керівник звертається до навчальної частини із поданням на не допуск студента до захисту курсової роботи.

Орієнтовні терміни підготовки курсової роботи

№	Етапи підготовки	Терміни виконання
1	Вибір теми курсової роботи та обговорення і узгодження її із науковим керівником	до 1 жовтня
2	Написання заяви на кафедрі із зазначенням теми та наукового керівника (здійснюється після узгодження із керівником роботи)	
3	Виконання курсової роботи (теоретичної та емпіричної частини)	листопад-березень
4	Захист курсової роботи на засіданні кафедри	квітень-травень

Робота у друкованому та електронному вигляді подається на кафедру та науковому керівнику для ознайомлення не менше ніж за десять днів до її захисту.

II. СТРУКТУРА, ЗМІТ ТА ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має чітко визначену структуру. Структура курсової роботи повинна мати логічну послідовність викладу матеріалу, відповідати меті та завданням.

Курсова робота має містити такі структурні елементи:

1. **Титульний аркуш** – перша сторінка (Додаток А). На титульному аркуші вказується назва закладу вищої освіти, в якому виконувалася курсова робота; повна назва теми роботи, назва та шифр спеціальності; прізвище, ім'я, по батькові здобувача, курс, група; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника; місто і рік виконання роботи. Титульна сторінка не нумерується (використовується опція «особливий колонтитул для першої сторінки»).

2. **Зміст** – друга сторінка (Додаток Б). Зміст подається як розгорнутий план, який містить всі структурні елементи курсової роботи: вступ, розділи (три), підрозділи (мінімум два), висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки (обов'язково пронумеровані).

3. **Вступ** – розпочинається із третьої сторінки (обсяг 4-6 сторінок) – розкриває визначення актуальності обраної теми, містить формулювання проблеми, її важливість у сучасних умовах, стислий аналіз останніх досліджень і публікації, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на

які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується курсова робота, визначення об'єкту та предмету дослідження, мети, завдань та методів, стислий опис вибірки дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, опис структури роботи (Додаток В). У **вступі** курсової роботи основна увага приділяється висвітленню таких її **компонентів**:

➤ **Актуальність теми** дослідження, яка передбачає висвітлення значущості обраної теми для сучасної науки та повсякденного життя. Студенту потрібно описати ступінь розробленості обраної проблеми та окреслити ті аспекти, які викликають науковий інтерес та залишилися без уваги. Необхідно визначити основні існуючі підходи до визначення проблеми вивчення, окреслити ряд питань, які потребують вирішення і зумовлюють актуальність наукового пошуку.

➤ **Мета дослідження** визначається відповідно до теми курсової роботи та повинна бути спрямована на окреслення крайнього результату дослідження. Вона може бути пов'язана із визначенням зв'язків, закономірностей, чинників, тенденцій досліджуваного явища, розробкою формувальних програм, методичних рекомендацій, які спрямовані на вирішення практичних питань досліджуваної проблеми.

➤ **Завдання дослідження**, формулюються відповідно до визначеної мети та є проміжними етапами у її дослідженні. Зазвичай у курсовій роботі формулюються три-чотири завдання, які відповідають проблемі дослідження і його предмету та розпочинаються із слів: «проаналізувати...», «встановити...», «визначити...», «дослідити...», «розкрити...», «розробити...» тощо.

➤ **Об'єкт дослідження** – це процес або явище (об'єктивна сфера дійсності), що породжує проблемну ситуацію на яку спрямовано дослідницький інтерес. Наприклад, це можуть бути: певний вид поведінки (конфліктна, агресивна, асертивна, споживча, політична, електоральна та ін.), уявлення представників певних соціальних груп тощо.

➤ **Предмет дослідження** – змістовно відображений у темі дослідження. Предмет формулюються більш конкретно, ніж об'єкт (в об'єкті виділяється певна частина, яка є предметом дослідження) та відображає найбільш значущі сторони, аспекти, властивості об'єкта, які підлягають теоретичному і практичному вивченню.

➤ **Методи дослідження**. Перераховуються всі використані у роботі загальнонаукові методи дослідження: методи теоретичного пізнання (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, аналогія, моделювання тощо),

емпіричні методи (методи (спостереження, експеримент, контент-аналіз, анкетування та ін.) та методики, які використовувалися для діагностики і збирання емпіричної інформації), математико-статистичні методи обробки даних (описові статистики (середні значення, відсоткові показники та ін.), методи порівняння двох і більше вибірок, кореляційний, факторний, кластерний, множинний регресійний аналізи тощо). Варто вказувати офіційні назви методів і методик, прізвища та ініціали авторів-розробників у відповідності до джерела з якого взяли інструментарій, а також, вказувати назви статистичних пакетів та програм, які використовувалися на етапі опрацювання та обробки даних емпіричного дослідження.

➤ **Емпірична база дослідження** – характеристика вибірки, яка містить опис обсягу вибірки в цілому та за основними параметрами дослідження (за необхідності), основних соціально-демографічних характеристик вибірки, місця та часу проведення дослідження.

➤ **Наукова новизна та теоретична значущість дослідження** та відображає авторський внесок у розроблену проблему дослідження, містить стислий опис власної концептуальної моделі, що базується на основі узагальнення наукових напрацювань українських та зарубіжних дослідників щодо проблеми вивчення. Наукова новизна та теоретична значущість містять такі формулювання: *«вперше»*: *«виявлено...»*, *«виокремлено...»*, *«з'ясовано...»*, *«визначено...»* тощо.

➤ **Практичне значення дослідження** містить короткий опис того, як отримані результати теоретичного та практичного дослідження, рекомендації, програми можуть використовуватися на практиці, в діяльності психолога, при викладанні певних дисциплін в закладах вищої освіти, в загальноосвітніх навчальних закладах, при розробці освітніх програм, у інших державних та приватних установах країни та поза її межами.

➤ **Надійність та достовірність результатів** передбачає опис обґрунтування того, що результатам дослідження можна довіряти і воно відповідає всіх вимог до проведення, опрацювання, аналізу та інтерпретації такого роду дослідження.

➤ **Структура роботи** – стислий опис окремих структурних елементів роботи: вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел (вказується загальна кількість та кількість джерел іноземною мовою), додатки (вказується кількість), кількість сторінок основного тексту (список використаних джерел не входить до основного тексту роботи).

4. **Основна частина дослідження** (розділи роботи, які висвітлюють обрану тему). Ця частина курсової роботи містить **три розділи**: перший – теоретичний, другий – опис, організація та процедура проведення дослідження, третій – практичний (емпіричний). Кожний розділ курсової роботи має самостійне значення, але вони повинні бути підпорядковані основній меті та завданням, органічно пов'язуватись між собою. Кожен із них може містити мінімум 2 підрозділи та завершується висновками до розділу (Додаток Д).

Розділ I передбачає аналіз наукових джерел з обраної теми, визначення відповідних темі понять, наукових положень, ступеня розробленості проблеми в теорії та практичній діяльності соціального психолога; наприкінці автор надає власні теоретичні узагальнення. У науковій роботі важливу увагу варто звернути на сучасні теоретичні, практичні та методичні розробки і напрацювання та здійснити їх опис і представити у першому розділі.

Розділ II має містити опис методологічних засад дослідження, організації (основні етапи) дослідження, методів та методик, характеристики вибірки. У цьому розділі необхідно обґрунтувати доцільність обраних для дослідження методів та методик, методів обробки і аналізу даних та доцільність їх використання відповідно до мети і завдань роботи.

Розділ III має містити аналіз та узагальнення отриманих результатів дослідження та порівняльний аналіз їх з даними, отриманими іншими дослідниками.

Пропорції розділів роботи за обсягом тексту відповідно до структури: **I розділ** – 35-40%; **II розділ** – 30-25%; **III розділ** – 35% від обсягу основного тексту.

Кожен розділ поділяється на параграфи, що приблизно однакові за обсягом.

В кінці кожного розділу подаються висновки до розділу (1-2 сторінки).

5. **Загальні висновки** (обсяг 2-4 сторінки) коротко представляють найголовніші результати та виявлені закономірності, показують, як розв'язано поставлені завдання та досягнуто мети курсової роботи. Висновки пишуться відповідно до завдань дослідження (Додаток Е).

6. **Список використаних джерел** оформлюється автором в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків та оформлюється відповідно до вказаних вимог, спочатку джерела кирилицею, потім іншомовні.

7. **Додатки.** До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи: проміжні формули і розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних; інструкції та методики; ілюстрації допоміжного характеру; інші дані та матеріали.

Орієнтовний обсяг курсових робіт:

➤ **II курс – 25 сторінок** основного тексту (без списку використаних джерел та додатків), кількість джерел, що використовуються у курсовій роботі – не менше 25.

➤ **III курс – 30 сторінок** основного тексту (без списку використаних джерел та додатків), кількість джерел, що використовуються у курсовій роботі – не менше 30.

III. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота містить такі структурні елементи: титульний аркуш, зміст, вступ, розділи основної частини, висновки, список використаних джерел, додатки, які починаються із нової сторінки. Розділи можуть ділитися на підрозділи, які пишуться продовженням тексту (не з нової сторінки).

Зміст курсової роботи має бути:

➤ викладеним на білому папері формату А 4 лише на одному боці аркуша;

➤ мова викладу – українська;

➤ набраним на комп'ютері в текстовому редакторі Word, Times New Roman, Суг, кегль 14 з полуторним міжрядним інтервалом (29–30 рядків на одному аркуші), шрифт має бути чітким, стрічка чорного кольору середньої жирності, без переносів і табуляцій, інтервали – міжрядковий – полуторний (1,5), абзац – 1,25 см, вирівнювання абзаців – за шириною;

➤ текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, праве – 15 мм.

➤ щільність тексту має бути однаковою (без інтервалів);

➤ нумерація сторінок курсової роботи подається у правому верхньому кутку аркуша арабськими цифрами без крапки в кінці. Титульна сторінка і зміст роботи не нумеруються, хоча включаються до загальної нумерації сторінок. Таким чином, нумерація починається з третьої сторінки (зі вступу) і порядкової цифри 3;

➤ заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1», «РОЗДІЛ 2», «РОЗДІЛ 3» «ВИСНОВКИ»,

«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ», друкуються великими літерами симетрично до тексту. Заголовки параграфів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапка в кінці заголовка не ставиться;

➤ номер розділу ставиться арабськими цифрами після слів «РОЗДІЛ» (РОЗДІЛ 1), параграфи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу та порядковий номер параграфу, між якими ставиться крапка, наприклад, «1.2.» (другий параграф першого розділу). Потім у тому ж рядку розміщують заголовок параграфа, який починається з великої літери. Всі заголовки мають бути змістовними;

➤ посилання на використані в тексті джерела робляться за зразком: [6, с. 264–265; 10, с. 63; 11–12; 45], де перше число – номер джерела в списку використаних джерел, число після коми – номер сторінки (діапазон сторінок задається через дефіс), декілька джерел відділяються крапкою з комою [1; 7] або дефісом;

➤ курсова робота має бути переплетена;

➤ при згадуванні в тексті прізвищ (учених досліджень, практиків) ініціали ставляться перед прізвищем. Наприклад: Г. М. Андреева;

➤ У курсовій роботі необхідно прагнути дотримуватися встановленої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, рекомендується іноді вживати вирази: «На нашу думку», «Ми поділяємо позицію ...», «За нашими спостереженнями», «Одержані нами результати». Необхідно уникати в тексті частин роботи, повторень слів чи словосполучень.

➤ **Вимоги до оформлення таблиць та рисунків у курсовій роботі:**

У курсовій роботі доцільно використовувати таблиці та рисунки, для кращого візуального сприйняття інформації, для уточнення та зручності порівняння показників. Назва таблиці повинна точно і стисло відобразити її зміст, її друкують малими літерами (крім першої великої) та розміщують над таблицею (Додаток Ж).

У правому верхньому кутку набирається слово «Таблиця». У наступній стрічці – назва таблиці 14 кегль напівжирний (вирівнювання за шириною). Мінімальний розмір шрифту таблиць – 8 пт.

У разі перенесення частини таблиці на наступну або інші сторінки назву ставлять тільки над першою частиною таблиці.

Таблицю (залежно від її розміру) слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці, а за

необхідності – у додатку до роботи. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, які складаються зі слова «таблиця» із зазначенням її номера.

Опис вмісту таблиці подається автором відразу після таблиці, не повторюючи основної інформації, яка відображена у ній.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Якщо в тексті роботи є тільки одна таблиця, то її позначають «Таблиця 1» або «Таблиця Б. 1», якщо таблицю наведено в додатку Б.

Ілюстрації (рисунок, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) розміщують у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці, а за необхідності – у додатку. На всі ілюстрації мають бути посилання у роботі. Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою (наприклад, рисунок 2.1. – перший рисунок другого розділу). Якщо у роботі розміщено тільки одну ілюстрацію, її позначають «Рис. 1» (Додаток З).

➤ **Посилання.** При виконанні роботи не допускається дослівне переписування літературних джерел. Посилання в тексті курсової роботи необхідно зазначати порядковим номером за списком використаних джерел, виділяти двома квадратними дужками. Наприклад: [47] (сорок сьоме джерело).

Якщо в тексті необхідно послатися на кілька джерел, то між їх порядковими номерами ставиться крапка з комою. Наприклад: [4; 23; та ін.] (четверте, двадцять третє).

Якщо в тексті необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки, то між порядковим номером джерела і сторінками із зазначеного джерела ставиться кома. Наприклад: [57, с. 203] (п'ятдесят сьомий номер джерела і 203 сторінка з цього джерела).

У тексті курсової роботи можна використовувати цитування, яке необхідно починати та закінчувати лапками та наводити дослівно. Під час цитування допускається пропуск слів, речень, абзаців, який позначається трьома крапками (може ставитися на початку, всередині, на кінці).

➤ **Оформлення списку використаних джерел** повинен містити всі джерела, використані при написанні курсової роботи, які мають бути

упорядковані за абеткою та пронумеровані (видання українською та російською мовами – на початку, далі – іншомовні видання). Формуючи список літератури за темою роботи, студент обов'язково повинен зазначити прізвище та ініціали автора, назву роботи, видавництво, місце та рік видання. Якщо до списку входять періодичні публікації, то обов'язково слід зазначити прізвище та ініціали автора, назву статті, журналу, газети тощо, рік видання, номер та сторінки, на яких надрукована стаття. Якщо студент використовував Інтернет-ресурси, то слід зазначити назву статті, журналу, газети тощо, рік видання, номер та сторінки, на яких надрукована стаття (Додаток И).

➤ **Оформлення додатків.** Матеріали, які доповнюють роботу дозволяється розміщувати в додатках. Додатками можуть бути: таблиці великого формату, схеми тощо.

Нумерація аркушів із додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту курсової роботи. Обсяг додатків не входить до обов'язкового обсягу курсової роботи. Кожен додаток має починатися з нової сторінки, мати заголовок, який друкується вгорі малими літерами (крім першої великої). У правому верхньому кутку сторінки над заголовком малими літерами (крім першої великої) друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Додатки необхідно позначати у порядку появи посилань, позначаючи послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

IV. ЗАХИСТ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота допускається до захисту за умови її належного оформлення, перевірки та рекомендації наукового керівника.

Комісія, яка складається із членів кафедри заслуховує доповідь в якій студент презентує основні результати наукового дослідження. Для виступу автору курсової роботи відводиться 7-10 хвилин (2-3 сторінки машинописного тексту). Виступ має містити такі компоненти: актуальність (одним реченням); мета, об'єкт, предмет, завдання дослідження; методи та методики дослідження; опис вибірки; узагальнені результати емпіричного дослідження; узагальнені висновки (чітко по завданнях роботи) та рекомендації (за наявності).

Критеріями оцінювання курсової роботи є:

- активність студента в опануванні професійно орієнтованої діяльності;
- розуміння специфіки дослідницької роботи;
- уміння виокремлювати професійну задачу;
- здатність до самостійної постановки мети, завдань та способів розв'язання дослідницької проблеми;
- повнота узагальнень та висновків;
- рефлексія власного внеску у досягнення отриманих результатів.

При цьому важлива увага членів кафедри під час захисту приділяється таким критеріям як: актуальність теми, вірність визначеної мети, завдань, предмету, об'єкту курсової роботи, логічність викладу основного матеріалу, ступінь використання математико-статистичних методів обробки даних, обґрунтованість висновків та доцільність рекомендацій, якість оформлення окремих елементів курсової роботи (посилань, рисунків, таблиць, додатків, списку використаних джерел).

Захист курсової роботи здійснюється публічно за присутністю викладачів кафедри соціальної психології.

Студент, який на захисті курсової роботи отримав незадовільну оцінку відправляється на доопрацювання, після якого призначається повторний захист роботи.

Курсові роботи після захисту зберігаються на кафедрі протягом одного календарного року, після чого списуються в установленому порядку.

Курсова робота оцінюється за 100-бальною шкалою, з яких оцінка змісту роботи (до 50 балів), оформлення (до 10 балів) та захисту (до 40 балів).

Оцінки отримані за курсову роботу розмежовуються відповідно до шкали та виставляються у залікову книжку студента.

Шкала відповідності оцінок:

Оцінка	Кількість балів
Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення Титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет психології
Кафедра соціальної психології

КУРСОВА РОБОТА

«НАЗВА»

Освітньо-професійна програма «Психологія»
Спеціальність 053 «Психологія»

Студента __ курсу, __ групи
ОС «Бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
П.І.Б.

підпис

Науковий керівник:
науковий ступінь,
наукове звання, посада
П.І.Б.

підпис

Київ – 20__

Зразок оформлення Змісту роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
1.1. Назва	5
1.2. Назва	10
Висновки до розділу 1	11
РОЗДІЛ 2. ОГАНІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ: ОПИС ВИБІРКИ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ	12
2.1. Назва	12
2.2. Назва	15
Висновки до розділу 2	20
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	21
3.1. Назва	21
3.2. Назва	25
Висновки до розділу 3	29
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	40

Зразок оформлення Вступу роботи

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Суспільні, економічні, політичні зміни, що відбуваються в Україні, здійснюють вагомий вплив на інститут сім'ї, на взаємини батьків, які позначаються на особливостях взаємодії у системі «батько-дитина», на особистості дитини-підлітка. Це може бути причиною прояву конфліктних форм поведінки, зокрема у дівчат підліткового віку. Служби у справах дітей та неповнолітніх констатують наявність значної кількості дівчат, які схильні або ж хоча б раз вчиняли неправомірні дії, що виходять за межі чинного законодавства. Саме тому дослідження чинників конфліктної поведінки дівчат-підлітків є актуальною та теоретично і практично значущою проблемою.

Дослідження конфлікту та конфліктної поведінки представлено у працях багатьох зарубіжних та українських вчених, в яких висвітлено основні особливості конфлікту як соціально-психологічного явища (А. Анцупов, Є. Бабосов, С. Баклановський, І. Ващенко, А. Гірник, Н. Гришина, К. Лоренц, С. Максименко та ін.). Зокрема, йдеться про його структурні та динамічні характеристики (А. Анцупов, Н. Гришина, В. Дружинін, С. Ємельянов, А. Здравомислов, А. Ішмуратов, Г. Навайтис, Л. Петровська, М. Пірен, Н. Пов'якель та ін.), стратегії (М. Дойч, Р. Кілмен, М. Леонов, Г. Ложкін, Дж. Скотт, К. Томас та ін.) чинники (І. Ващенко, Є. Єгоров, В. Ілійчук, Л. Коберник, О. Лисенко, В. Радчук, М. Рожков, Є. Степанов, Т. Титаренко та ін.), ознаки (А. Анцупов, Б. Ліхт, М. Міріманова, В. Санташов, Р. Сірс, В. Шейнов, А. Шипілов та ін.), типи конфліктної поведінки (О. Громова, В. Ілійчук, Дж. Скотт та ін.) тощо.

Проблема конфліктів у дитячо-батьківських стосунках представлена дослідженнями типів батьківського ставлення (М. Буянов, А. Варга, В. Гарбузов, Е. Ейдемільлер, О. Карабанова, А. Лічко, В. Столін та ін.), батьківських позицій (Т. Архіреєва, Т. Брагіна, І. Сальнікова, А. Співаковська та ін.) та їх впливу на особистість і розвиток дитини (Г. Бевз, Д. Демо, Л. Берк, І. Дубровіна, А. Єлізаров, І. Леонова, В. Сатір, З. Фрейд, В. Целуйко, О. Чепракова та ін.).

Незважаючи на істотний доробок, залишаються нез'ясованими особливості впливу батьківського ставлення на становлення конфліктної

поведінки сучасних дівчат-підлітків. Соціальна значущість зазначеної проблеми зумовила вибір теми нашого дослідження: «Батьківське ставлення як чинник конфліктної поведінки дівчат-підлітків».

Мета роботи полягає у розкритті психологічних особливостей батьківського ставлення як чинника конфліктної поведінки дівчат-підлітків.

Відповідно до мети було сформовано наступні **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з проблематики дослідження.

2. Встановити типи батьківського ставлення, що впливають на конфліктну поведінку дівчат-підлітків.

3. Дослідити та порівняти особливості конфліктної поведінки та дитячо-батьківських стосунків дівчат та хлопців підліткового віку.

Об'єкт дослідження: конфліктна поведінка дівчат-підлітків.

Предмет дослідження: вплив батьківського ставлення на виникнення конфліктної поведінки дівчат-підлітків.

Методи дослідження. У дослідженні було використано систему загальнонаукових методів дослідження:

– теоретичні: аналіз, узагальнення, систематизація та інтерпретація наукових джерел стосовно явища конфлікту, конфліктної поведінки, дитячо-батьківських стосунків та батьківського впливу на особистість дитини;

– емпіричні, зокрема методики діагностики: стратегій поведінки у конфліктній ситуації К. Томаса (адаптація Н. Гришиної); особистісної агресивності та конфліктності (Є. Ільїн, П. Ковальов); показників і форм агресії А. Басса і А. Дарки; стійкості до конфліктів; статево-рольовий опитувальник (С. Бем); метод інтерв'ю М. Кішко; опитувальник «Конфліктні ситуації в підлітковому віці» (О. Царьова) (для вивчення конфліктної поведінки); опитувальники: «Взаємодія батько-дитина» І. Марковської (варіанти для підлітків і батьків); «Стратегії сімейного виховання» С. Степанова; авторська анкета ставлення батьків до різних видів покарання та заохочення (для з'ясування особливостей батьківського ставлення);

– математично-статистичні: знаходження середніх величин, кореляційний, дисперсійний, множинний регресійний, факторний, кластерний аналізи, U-критерій Манна-Уїтні тощо.

Емпірична база дослідження. У дослідженні взяло участь ___ осіб. З них __ хлопці та __ дівчат-підлітків, віком від 12 до 15 років, які є учнями 6–9 класів, та ___ осіб – їхні батьки (__ матерів та __ батька). Дослідження проводилося на базі навчально-виховних комплексів та загальноосвітніх шкіл м. Ромни та Роменського району Сумської області.

Наукова новизна та теоретична значущість роботи полягає в тому, що *вперше*:

- виокремлено чотири типи конфліктної поведінки дівчат-підлітків (суперечливий, ситуативний, деструктивний, нестабільно-конструктивний), які відображають особливості поведінки у конфліктній ситуації та типи батьківського ставлення, що їх зумовлюють;

- виявлено наявність зв'язку між використанням фізичних покарань та гендерною ідентичністю підлітків;

- з'ясовано сім типів сімей із дітьми підліткового віку за критерієм особливостей дитячо-батьківських стосунків і конфліктної поведінки підлітків – гармонійні, деструктивні, суперечливі, невимогливо-гармонійні, індіферентні, вимогливо-жорстокі, дружні;

- визначено можливі шляхи зниження конфліктної поведінки підлітків залежно від модифікації виховних впливів у кожному із зазначених типів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у подальшій розробці психопрофілактичних програм з метою оптимізації дитячо-батьківських стосунків, гармонійного розвитку підлітків у сім'ї, профілактики конфліктної поведінки підлітків. Отримані результати можуть використовуватися у загальноосвітніх навчальних закладах; у ВНЗ при викладанні дисциплін: «Соціальна психологія», «Психологія конфлікту», «Психологія сім'ї та сімейного консультування»; у відділах соціальної роботи; при розробці рекомендацій та програм з психологічної роботи з дітьми, які знаходяться на обліку у кримінально-виконавчій інспекції та міського відділу міліції у справах неповнолітніх.

Надійність та достовірність результатів дослідження забезпечується репрезентативною вибіркою, що збалансована за основними соціально-демографічними характеристиками і є достатньою для статистичного аналізу; сполученням кількісного і якісного аналізів отриманих результатів; використанням коректно дібраного блоку методик емпіричного дослідження та подальшої математичної обробки даних; відповідністю методології та інструментарію дослідження завданням та меті роботи.

Структура роботи. Курсова робота складається із вступу; трьох розділів із висновками до кожного із них; загальних висновків; списку використаних джерел, що налічує ___ найменування (із них ___ іноземною мовою). Основний обсяг дисертації викладено на ___ сторінці. Робота містить ___ таблиць (на ___ сторінках), ___ рисунків (на ___ сторінках) та ___ додатків.

Зразок оформлення Розділу роботи**РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ
КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ
СТОСУНКАХ****1.1. Теоретичні засади вивчення конфлікту і конфліктної поведінки у
вітчизняній та зарубіжній психології**

З термінами «конфлікт» та «конфліктна поведінка» ми зустрічаємося як у науковій літературі, так й у повсякденному житті. До конфлікту традиційно відносять широкий спектр соціальних та психологічних феноменів: воєнні дії та збройні сутички, міжособистісні протиріччя, сімейні сварки, зіткнення внутрішніх мотивів тощо [51, с. 15].

Незважаючи на поширеність конфліктів у повсякденному житті та часте використання термінів «конфлікт» та «конфліктна поведінка», дати їм однозначне визначення, спираючись лише на їхню етіологію або особливості перебігу, є складним завданням [214]. Тому на сьогоднішній день не існує єдиного визначення поняття «конфлікт». Різні дослідники виділяють власні характеристики, чинники, особливості, функції, на основі яких і формулюють його визначення.

Конфлікт – це протиріччя (реальні чи ілюзорні, об’єктивні чи суб’єктивні), що виникають в цілях людей при спробі їх розв’язання на фоні гострих емоційних станів та мають різну міру усвідомленості [140, с. 59].

Зразок оформлення Висновків роботи

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дають підстави зробити такі висновки.

1. Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить, що конфліктна поведінка має прояв в активних діях, зокрема у боротьбі і блокуванні потреб іншої людини для задоволення власних, які супроводжуються агресивністю, ворожістю, злістю тощо. Вони мають негативний заряд по відношенню до іншої людини та існують у межах конфлікту. Виникнення конфліктної поведінки зумовлюється особистісними, ситуативними, організаційними, суб'єктивними, об'єктивними, гендерними та іншими чинниками, що і відбивається у особливостях її перебігу. В ході теоретичного аналізу виявлено, що батьківське ставлення має двобічний характер та проявляється у трьохкомпонентній структурі (емоційній, поведінковій та когнітивній). Ці компоненти пов'язані між собою та відображають глибину і повноту взаємодії у системі «батько-дитина». З'ясовано важливе значення стосунків, як матері, так і батька з дитиною, впливу на її розвиток, становлення та подальшу поведінку.

2. Емпіричним шляхом з'ясовано зв'язок особливостей батьківського ставлення з формами конфліктної поведінки дівчат-підлітків. Виокремлено чотири типи їхньої конфліктної поведінки, які зумовлені характером батьківського ставлення: суперечливий (пов'язаний з високим рівнем вимогливості обох батьків, низьким контролем за діяльністю дитини, незадоволеністю стосунками з дочкою обома батьками, високим рівнем строгості матері); ситуативний (зумовлений низьким рівнем прийняття, співпраці, згоди у взаємостосунках дочки та батька, високим рівнем строгості та непослідовністю обох батьків, емоційною дистанцією); деструктивний (пов'язаний з надмірною вимогливістю, строгістю обох батьків, які не бажають приймати дитину такою, якою вона є, мають низький рівень задоволеності стосунками з нею, схильні до надмірного використання фізичних і вербальних покарань, зводять до мінімуму використання похвали і заохочення); нестабільно-конструктивний (пов'язаний з високим рівнем контролю обома батьками, авторитетним стилем виховання, низькою послідовністю обох батьків у виховних прийомах, низьким рівнем застосування фізичних і вербальних покарань та покарань примусом до роботи).

3. Конфліктна поведінка дівчат та хлопців підліткового віку є суттєво відмінною. Хлопці зазвичай схильні вирішувати суперечності, не поступаючись власним принципам та прагненням, активно відстоювати власну позицію, у випадку необхідності використовувати грубу силу. Дівчата більш схильні негативно оцінювати інших людей, демонструвати недоброчливість по відношенню до них, що призводить до проявів різкості, запальності з приводу найменших підстав, проявляється у поширенні пліток, психологічному цькуванні суперника, використанні погроз, лихослів'я, прокльонів в емоційній формі (крик, вереск тощо).

Виявлено відмінності у дитячо-батьківських стосунках у сім'ях, де зростають хлопці або дівчата. У сім'ях дівчат переважає авторитетний стиль виховання обох батьків, прийняття, низький рівень строгості та дистанції на емоційному рівні між дочкою та матір'ю. У сім'ях хлопців спостерігається вищий рівень строгості обох батьків до сина, авторитарний стиль виховання у батька і авторитетний у матері, вищий рівень співпраці сина з батьком.

Проведене дослідження повною мірою не вичерпує всіх аспектів проблеми, що розглядалася. **Перспективою подальших досліджень** може бути емпіричне з'ясування особливостей конфліктної поведінки у різні вікові періоди розвитку особистості; розробка та впровадження психокорегувальних програм з профілактики, вирішення конфліктних ситуацій, та програм, що спрямовані на формування гармонійних взаємин у системі «батько-дитина» шляхом групової сімейної взаємодії, більш глибоке та всебічне вивчення конфліктної поведінки хлопців-підлітків та її зв'язку з батьківським ставленням.

Зразок оформлення таблиць та рисунків

Таблиця 2.14

Особливості особистісної агресивності і конфліктності дівчат-підлітків при наявності та відсутності покарань

Показники	Фізичні покарання		Вербальні покарання	
	Так	Ні	Так	Ні
Конфліктність	52,89	49,61*	38,44	33,97
Позитивна агресивність	51,09	41,36**	38,15	34,12
Негативна агресивність	55,07	39,11**	42,38	31,91*
Запальний характер	40,41	46,51	29,92	38,41
Наполегливість	52,72	40,46**	39,60	33,36*
Образливість	56,21	38,75**	42,85	31,66*
Непоступливість	50,93	41,34**	38,79	33,78
Безкомпромісність	34,91	49,21**	28,21	39,30
Мстивість	53,19	40,23**	40,63	32,83*
Нетерпимість	53,71	39,97**	46,63	36,05*
Підозрілість	54,67	39,50*	39,54	33,39

Примітка: * – значущість на рівні $p \leq 0,05$; ** – значущість на рівні $p \leq 0,01$

Зразок оформлення рисунків

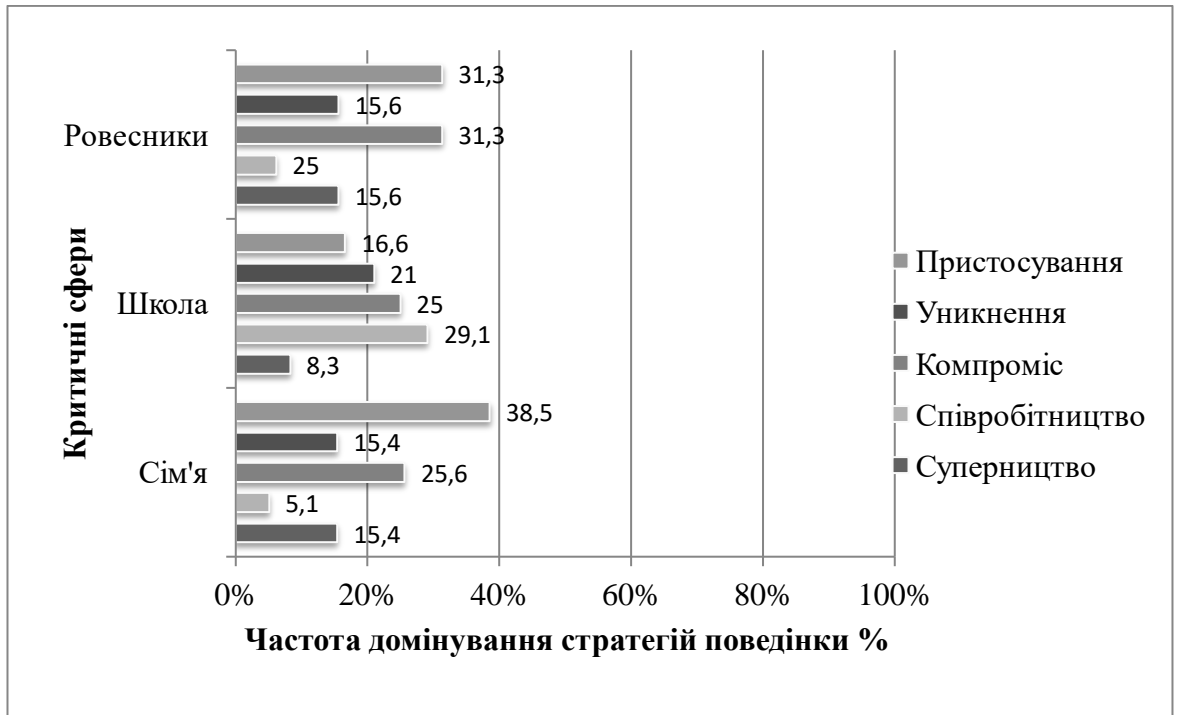

Рис.1.2. Частота домінування стратегій поведінки в конфлікті залежно від критичної сфери конфліктних ситуацій дівчат-підлітків (%)

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

ДЖЕРЕЛ

Один автор

Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.

Два автори

Швалб Ю. М., Муханов И. Ф. Возрастная психология : учеб. пособие для студ. вузов. Донецк : Норд-пресс, 2005. 304 с.

Без автора

Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 30 верес. 2016 р. Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2016. 432 с.

Книги

Данилюк І. В. Етнічна психологія як галузь наукового знання: історико-теоретичний вимір : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2010. 432 с.

Розділ книги

Даньшин І. М. Злочини проти громадського порядку та моральності. *Кримінологія. Загальна та Особлива частини*: підручник / ред. В. В. Голіна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2009. Розд. 15. С. 138–145.

Тези, матеріали конференцій, з'їздів

Петренко О. Г. До питання використання хмарних технологій у загальноосвітньому закладі. *Інформаційні технології у змісті освіти та практичній діяльності фахівців з обліку і аудиту: проблеми методології та організації* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 лют. 2010 р.). Київ, 2010. С. 243.

Автореферати дисертацій

Становихіна О. С. Вторинна соціалізація як чинник динаміки соціальних здібностей особистості : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 2009. 16 с.

Дисертації

Сокурєнко В. В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2016. 573 с.

Електронні ресурси

Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282) (дата звернення: 17.03.2017).

Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. *Journal of Popular Culture*. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.

Стаття з довідкового видання

Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. *Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко*. Київ : Юрид. думка, 2007. С. 550.

Стаття з продовжуваного видання

Данильян О. Г., Петришин О. В. Проблема взаємовпливу правового виховання державотворчого процесу: українські реалії. *Вісник Національної академії правових наук України*. Харків, 2010. № 2. С. 28–39.

Стаття з періодичного видання (журналу, газети)

Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. *Голос України*. 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6–7.

Законодавчі та нормативні документи

Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. *Освіта*. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.